

Zeegbos: historische achtergronden van een groene oase

Bosnaam herinnert aan oude watergang omzoomd met wallen

Engelengeduld moest eigenaar Recreatiemaatschappij Rivierengebied oefenen. Want het duurde jaren eer de menigte boompjes geplant aan de rand van woonwijk Rijkerswoerd de gedaante van een bos aannam. Arnhems jonge groene long is het Zeegbos gedoopt.

De naam doelt niet op een zeeg - kalm - bos, maar op de Walzeeg: een watergang die al sinds jaar en dag een glinsterend spoor trekt door de omgeving. Bos en zeeg houden beide verband met een oude bestuursgrens.

Tegenwoordig vloeit de Walzeeg langs een deel van de scheidslin tussen de gemeenten Lingewaard en Arnhem. Maar eeuwenlang markeerde zij de grens tussen Huissen en Elden, tussen het Land van Kleef en Gelre.

Sloten graven

In de Middeleeuwen kreeg Huissen een Kleefse landsheer. Een zwaan in het Huissense stadswaapen symboliseerde de trouw aan Kleef. Intussen waren de Huissenaren en de overige Betuwnaren op grote schaal sloten gaan graven. Vanaf de woonplekken op de oeverwallen was de toegenomen bevolking begonnen met het ontginnen van de zompige komgronden. Maar dat was balken naar Noorwegen brengen. Want de ontwaterde komgronden klonken in. Daarnaast werden de rivieren actiever; er was een natte periode aangebroken. De komgronden verdrongen bijgevolg eerder dan ooit. Om het rivierwater buiten de deur te houden, werd de Betuwe op den duur omringd met een dijk. Al in 1327 hielden dijkgraven en heemraden een wakend oog over de waterkering en waterlossing in de streek.

Kleefse enclave

In dit Gelderse gebied vormde Huissen, samen met Malburgen, een kleine Kleefse enclave. De Huissenaren waren in 1320 nog volop in touw met de waterlossing. Van de graaf van Gelre mochten ze sinds dat jaar het overvloedige water

lozen op de Linge. Deze stroomde in het hartje van de Betuwe richting Holland. De Walzeeg speelde in de Huissense afwatering een vitale rol. Haar naam spreekt boekdelen over haar functie en ligging. "Zeeg" is namelijk afgeleid van "zigen", in het oud Nederlands synoniem met "afvloeien". De Walzeeg ontving haar natte inhoud van twee andere zegen. De ene naderde vanuit het vochtige Holthuizen, de andere stroomde toe vanuit het weidse Hoevensche Veld.

Zijdewind

De Walzeeg is genoemd naar een Eldense wal – de Zeegwal – die de oostelijke grens vormde van de dorpspolder Elden. De Zeegwal was een zijde-wind: een binnendijkje. Met zijdedwinden probeerden de Betuwse dorpen het water van de stroomopwaarts gelegen buurdorpen te keren. "Wie het water deert, die het water keert", luidde het motto. De Zeegwal moest voorkomen dat Eldense gronden onderliepen als de Huissense Walzeeg buiten haar oevers trad. Dit gebeurde altijd na plassende regen. Of na hoge Rijnstand, waarbij het nog niet door winterdijken beschermde Malburgen gewoonlijk onderliep. Er sijpelde

dan veel kwelwater naar Holthuizen. Meestal kon de Walzeeg die kweltoevoer niet verstouwen. De Eldense grens volgend, mondde de Walzeeg uit in de Bovenbergsche Zeeg. Onder de naam Huissensche Zeeg liep ze ten zuiden van Rijkerswoerd uit in de Linge.

Plunderaars

Overigens lag ook aan de Huissense kant van de Walzeeg een aarden hoogte. Deze moet de Kleefse Wal hebben gevormd. Dit was een landweer, die in de contreien van Holthuizen de grens van Huissen beschermde. Een landweer bestond uit een wal begroeid met een doornhaag. Vaak liep langs zo'n wal ook nog een gracht. Als gracht zou bij de Kleefse Wal de Walzeeg kunnen hebben gediend. Doorgaans waren de wegen die door een landweer voerden, versperd met dubbele sluitbomen. Blijkbaar moest de Kleefse Wal Gelderse plunderaars en brandschatters afschrikken. De tijden waren allesbehalve veilig. Het lot van het Kleefse stadje hing daarbij soms aan een zijden draadje. Zo bleek met name in 1502. Hertog Karel van Gelre probeerde toen Huissen van zijn Kleefse rivaal af te pakken.

Plots bestormden zijn woeste krijgsvenden het stadje, toen nog omgeven door dikke muren, torens en grachten. De Huissenaren beten vanaf de stadswallen fel van zich af. In schepen kwamen intussen hulpstroepen uit Kleef en omstreken de Rijn afzakken. Zij wisten Karels leger te verrassen en in de pan te hakken. Het Zwanenstadje was ontzet.

Processie

Huissen bleef dan ook een Kleefs eilandje in de Gelderse Betuwe. Een omstandigheid waarvan de nabije Gelderse dorpen zoete en wrange vruchten plukten. Zoet was dat ze een tijdlang voordeel konden trekken van de Huissense religievrijheid. Begin 17e eeuw – met de Opstand tegen Spanje – voltrok zich in de Betuwe de Reformatie. De Calvinistische Kerk kreeg het alleenrecht. Katholieken mochten niet meer openlijk hun geloof belijden. Hun kerken kwamen in protestantse handen. Maar in het Kleefse Huissen konden roomsen ongestoord naar de mis. Katholieken in de omringende Gelderse plaatsen togen 's zondags of in de kerstnacht naar Huissen, kerkten hier, liepen mee in de processie,

trouwen er en lieten er hun kinderen dopen. Hierdoor bleven legio katholieken in de Over-Betuwe trouw aan Rome. Dat zou een stempel drukken op de cultuur van de streek.

Slechte naam

Schaduwkant van de Kleefse enclave Huissen was zijn nalatigheid ten aanzien van het dijkonderhoud. Huissense dijken braken vaker door dan waar ook in de Betuwe. Schilderachtige kolken vormen nog altijd de stille getuigen van de Kleefse onverschilligheid en het geweld van de Rijn. In 1433 en in 1651 sloeg de rivier bij Groot-Holthuizen bressen in de dijk. Bulderend stroomde het Rijnwater landwaarts, groef gronddeloos diepe putten en stortte het hierin losgewoelde zand uit over de ganse omtrek. Akkers en weiden werden omgetoverd tot een woestijn. De overstromingen dompelden duizenden mensen tussen Rijn en Waal in bittere ellende. Tot aan de Diefdijk in Holland kwam het land blank te staan. Gevelstenen bij de binnenpoort van Culemburg wijzen nog het peil aan dat het vloedwater er bereikte. Huissen kreeg door al die drama's een slechte naam.

Hete adem

In 1816 werd het Zwanenstadje voorgoed Nederlands. Daarmee kwamen al zijn dijken onder Nederlands regime. De Walzeeg kabbelde intussen langs de grens van de gemeente Huissen en de gemeente Elst, onderwijl uitgebreid met Elden. Maar in de 20e eeuw begon Elden de hete adem van Arnhem in zijn nek te voelen. De Gelderse hoofdstad had in de jaren dertig de sprong over de Rijn gemaakt. Arnhem-Zuid begon gestalte te verkrijgen. Na de oorlog wilde Arnhem nog meer uitdijen in de Betuwe. Elst moest daardoor Meinerswijk en Elden afstaan. En Huissen raakte Malburgen kwijt. Een groen tapijt van weiden werd daarop herschapen in een grijs tapijt van flats, huizen en wegen. Een gebied, dat ooit tot het domein van de rivier had behoord. Van lieverlee kreeg Elden een stadse omlijsting.

Spook van inlijving

Met een beklemd gemoed zagen Huissenaren vanuit Rijkerswoerd Arnhems nieuwbouw naderen, als een kolossale stormram, voortgestuwd door de geest van Karel van Gelre. Nog altijd ver-

guisden ze de Gelderse hertog. Jaarlijks vierden ze het beleg en ontzet van hun stadje in 1502. En keer op keer legden ze haringen en sla – zinnebeeld van Huissens kloeke verzet – bij het standbeeld van de hertog op de Jansplaats in Arnhem. Het was een ludieke uiting van onvrede over de rappe verstedelijking van Huissens omgeving. Die verstedelijking kwam in een maalstroom na de geboorte van het Knooppunt Arnhem-Nijmegen. Dat leidde tenslotte ook tot fusie van de gemeente Huissen met Bemmelen en Gendt. Maar jarenlang had in het Zwanenstadje het spook van inlijving bij Arnhem rondgewaard.

Psychologische barrière

Onderhand loerde gevaar voor een nieuwe botsing tussen beide erfvijanden. Huissense woningbouw zou oprukken richting het Arnhemse Rijkerswoerd. Huissen en Arnhem dreigden samen te smelten. Het Zwanenstadje dreigde verloren te gaan in een stedelijk agglomeraat. Maar een stuitbos moest daar een stokje voor steken. Het werd aangelegd rond de Walzeeg, bij de oude grens van Kleef en Gelre. Een gordel van bomen moest hier een buffer gaan vormen. Inmiddels is

hij een moderne evenknie geworden van de venijnige Kleefse landweer uit de ruige Middeleeuwen. Het bos moet een rode – stedenbouwkundige – confrontatie verijdelen. Een woud, bedoeld als psychologische barrière voor bestuurders en planologen. Die barrière belooft steeds meer geducht te worden. Want vanuit het nabije, lommerrijke Holthuizen worden vogels, amfibieën en insecten verlost tot uitzwermen, tot verrijking van een pril bos met onmisbare, nieuwe natuur.

Met dank aan Recreatiemij. Rivierengebied te Kerk-Avezaath voor het beschikbaar stellen van het verhaal. De recreatiemij. is de beheerder van het Zeegbos. (info.: postbus 344, 4000 AH Tiel tel. 0344-681644/www.rivierengebied.org).

Ontdek het zelf en kom een dag naar de gemeente Lingewaard.

Het is beslist de moeite waard!

Voor inlichtingen kan men contact opnemen met het toeristisch recreatief informatiepunt (Trip) van de gemeente Lingewaard.

Telefoon 026-3260453

E-mail toerinfo@lingewaard.nl

Het Zeegbos tussen Huissen en Arnhem

